

Melika Murtezić*

Utjecaj javne percepcije pravosuđa na integritet sudija

Sadržaj

1. Uvod
  2. Percepcija korupcije kao subjektivni indikator stvarnog stanja
  3. Mediji kao posrednik između pravosuđa i javnosti
  4. Krivično pravosuđe kao “najvidljivije”
  5. Zaključak
- Teze i preporuke

1. Uvod

Utjecaju ponašanja u sudnici i van nje, koje je prema važećem Kodeksu sudijske etike¹ u osnovi definicije integriteta nosilaca pravosudnih funkcija, na povjerenje javnosti je sa pravom posvećeno dosta prostora u stručnim publikacijama i raspravama.² Međutim, daleko je manje pažnje posvećeno pitanju koliko negativna percepcija, loš ugled pravosuđa i nepovjerenje javnosti mogu utjecati na integritet i nezavisnost pravosuđa. Ova analiza uistinu ne sadrži konkretne odgovore, ali bi trebala doprinijeti otvaranju rasprave i daljnjem istraživanju ovog problema jer je on nemjerljivog značaja za pravosuđe u cjelini.

Pod percepcijom se u ovom tekstu, uglavnom misli na percepciju korupcije, kako uopšte u društvu tako i u pravosuđu. Upravo je ovom pojmu percepcije korupcije, odnosu sa stvarnim stanjem i faktorima koji utječu na njeno kreiranje, te mogućim efektima na pravosuđe posvećeno prvo naredno poglavlje. Nastavak se dotiče nezaobilazne teme pravosuđa i medija, uz prijedloge za popravljavanje odnosa latentnih tenzija koje iz ovog slijede. Imajući u vidu da se sve ranije navedeno odnosi prije svega na krivično pravosuđe, posljednje poglavlje ukazuje na određene odluke koje se donose u toku krivičnog postupka, a u kojima se očekivanja javnosti i zakonski imperativ često razilaze. To dovodi do nerazumijevanja i nepovjerenja javnosti, a predstavlja

---

* Autorica je sudija Kantonalnog suda u Sarajevu

¹ Kodeks sudijske etike, *Sl. gl. BiH* 13/06, 24/15, 94/18.

² Dijagnostička analiza integriteta u pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika od nastanka korupcije ili neetičkog ponašanja u pravosuđu, USAID. Dostupno na: [USAID-ov projekt Pravosuđe protiv korupcije u BiH \(usaidjaca.ba\)](https://www.usaid.gov/press-releases/2021/03/06/usaids-new-report-on-the-state-of-the-justice-system-in-bosnia-and-herzegovina), očitavanje 06. 03. 2021; Priručnik za primjenu kodeksa sudijske etike i kodeksa tužilačke etike, dostupno na: https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet?p_id_doc=51816, očitavanje 06. 03. 2021, Nosioci pravosudnih funkcija i društvo, dostupno na: [Microsoft Word - MODUL 1 FINALNA VERZIJA vE \(cest.gov.ba\)](https://www.micromicrosoft.com/word/modul-1-finalna-verzija-vE), očitavanje 06. 03. 2021, Druga javna debata “Pravo na pravdu” održana 24. 11. 2020, dostupno na: [Europa.ba](https://www.europa.ba/), očitavanje 06. 03. 2021.

određeni pritisak na nosioce pravosudnih funkcija koji takve odluke donose. Zaključna razmatranja, osim sumiranja navedenog, ukazuju na pravce budućeg istraživanja i rada.

2. Percepcija korupcije kao subjektivni indikator stvarnog stanja

Percepcija korupcije, odnosno rezultati istraživanja o percepciji korupcije, su dominantan indikator o stvarnom stepenu korupcije u jednoj zemlji. On se u opštoj, pa i stručnoj javnosti shvataj kao vjeran odraz stvarnog stanja i nivoa korupcije. S obzirom da na percepciju korupcije mogu utjecati i drugi faktori, kao što su loša ekonomska situacija, razvijenost istraživačkog novinarstva, usmjerenost političke opozicije na pitanje korupcije, te generalna politička situacija i neefikasnost državnih institucija u literaturi se mogu naći različite, argumentovane, zamjerke ovakvom pristupu.³ Pored navedenog, uočeno je i da je negativna percepcija karakteristična za zemlje određenih karakteristika, postkomunističke ili postkonfliktne, naročito kada se posmatra iz međunarodne perspektive.

U slučaju Bosne i Hercegovine posebno zabrinjava podatak da se i među zemljama sa kojima u najvećoj mjeri ona dijeli gore navedene karakteristike, prema najrelevantnijem istraživanju ove vrste, a to je *Indeks percepcije korupcije* (IPK) koji godišnje objavljuje Transparency International (TI), nalazi na vrlo lošoj poziciji. Naime, posljednji objavljeni IPK⁴ rangira Bosnu i Hercegovinu na 111. mjesto od 180 država. Ovim BiH zajedno sa Zapadnom Makedonijom zauzima najlošiju pozicija među zemljama zapadnog Balkana. Posebno je zabrinjavajuće da je Bosna i Hercegovina među zemljama čija se ocjena i pozicija najviše pogoršavaju. Ove ocjene treba uzeti *cum grano salis*, iz gore navedenih razloga kao i s obzirom na niz metodoloških zamjerki i nejasnoća pri izradi IPK. U njih ulaze struktura ispitanika, netransparentnost izvora te samo rangiranje kao nepodesna metoda kojom se suviše pojednostavljuje i relativizira ovako složen fenomen⁵. Pored toga naročito treba voditi računa o razlici između *stanja korupcije* i *percepcije korupcije* što novinari i političari uglavnom, a često ni stručnjaci, ne čine.

Međutim, značaj ovog i drugih izvještaja se ne mogu minimizirati. Ovako subjektivni indikatori o stepenu korupcije dominantni su zbog toga što i pokazatelji koji se zasnivaju na objektivnim i provjerljivim podacima ne daju ništa realniju sliku. Tako se, recimo, formalistički odgovor da korupcije u jednoj zemlji ima samo onoliko koliko ima optužnica za takva djela ili, još uže posmatrano, pravosnažnih presuda, može koristiti i kao argument da je to dokaz o visokom stepenu korupcije, upravo u pravosuđu. Pored toga, svjesna sam da je ugled pravosuđa u BiH loš, bez obzira na poređenja sa drugim zemljama, pa i stvarne uzroke koji su doveli do takve percepcije. Čak i da pravosuđe potpuno nezavisno i vrlo efikasno postupa u predmetima, ne može se utvrditi da je ono ispunilo svoju društvenu funkciju u uslovima narušenog socijalnog ugleda i povjerenja. Jer, pravosuđe je osim rješavanja pojedinačnih predmeta odgovorno i za osjećaj pravne i socijalne sigurnosti. Pored toga, nepovjerenje u institucije, a naročito u pravosudne, ima i konkretne posljedice na lošu socijalnu reakciju, recimo kod neprijavlivanja krivičnih djela ili oklijevanja pri svjedočenju. Također je razumljivo da važnu ulogu ima i ugled u društvu koji uživaju nosioci pravosudnih funkcija, jer je motivacija za izbor karijere zavisila od

³ Studija percepcije korupcije – 2004 Bosna i Hercegovina, Transparency International, Banja Luka/Sarajevo 2004.

⁴ *Corruption Perceptions Index 2020*, dostupno na: [2020 - CPI - Transparency.org](https://www.transparency.org/en/cpi), očitavanje 18. 02. 2021.

⁵ T. Søreide, *Is it wrong to rank? A critical assessment of corruption indices*, Bergen 2006.

društvenog priznanja koje nosi pravosudna funkcija. Situacija u kojoj to priznanje izostaje izaziva razočaranje i profesionalnu neispunjenost. Sve opet utječe i na odnos prema radu.

3. Mediji kao posrednik između pravosuđa i javnosti

Nezaobilazan faktor u odnosima pravosuđa i javnosti su svakako novinari koji informacije o pravosuđu prenose javnosti i u tom pogledu imaju moć oblikovanja javnog mnijenja. Simplificiranje složenih pravnih pitanja i sklonost senzacionalističkom izvještavanju o radu pravosuđa nisu karakteristika samo Bosne i Hercegovine ili generalno zemalja u tranziciji, već su ove pojave uočene i u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD) gdje se ugled pravosuđa, a naročito Vrhovnog suda SAD, gotovo ne dovodi u pitanje. Tako je primjećeno i da novinari imaju sklonost da citiraju izdvojena mišljenja u većem broju slučajeva nego što je citiran dio iz konačne presude koja je donijeta većinski⁶. S obzirom da u postupku pred redovnim sudovima u Bosni i Hercegovini ne postoji institut izdvojenog mišljenja, analogno se može primijetiti sklonost novinara da daleko više daju medijskog prostora nosiocima pravosudnih funkcija ili drugim pravnicima, za koje je poznato da prema radu pravosuđa imaju negativan stav, ili blaže rečeno, kritički odnos.⁷

Vrlo rijetko se u praksi dešava da novinari od suda traže dostavljanje konačnih presuda, iako o njima pišu i oni koji se bave istraživačkim novinarstvom. Novinari su u sudnici najčešće prisutni prilikom otvaranja glavnog pretresa, kada se čita optužnica, te prilikom objave prvostepene presude, kada fokus prelazi na izreku presude, odnosno na informaciju da li je sud donio oslobađajuću presudu ili da li je izrekao za javnost dovoljno prihvatljivu sankciju u slučaju osuđujuće presude. Suštinski razlozi donošenja određene presude za javnost ostaju nepoznati, te se u najboljem slučaju samo šturo navode. Istovremeno, iste sudske odluke dobivaju svoj medijski prostor i služe kao uporište za ozbiljne zaključke i kritike na račun rada pravosuđa. One se temelje isključivo na činjenici donošenja određenih odluka (oslobađajuće presude ili blaže krivične sankcije), bez navođenja razloga zbog kojih je odluka donesena. Ogladan primjer ovakvog postupanja medija su naslovi tekstova tipa: *Političari u medijima imuni na kazne za korupciju*⁸, u kojima se iznose vrlo ozbiljne tvrdnje da se *korumpirano pravosuđe ne može boriti protiv korupcije*, te se kao razlozi navode politički utjecaj na rad pravosuđa i prisustvo korupcije unutar pravosuđa. Malo je vjerovatno da su sagovornici koji se citiraju u ovom i sličnim⁹

⁶ M. A. Zilis, *The Limits of Legitimacy*, Ebook abstracts. Dostupno na: <https://muse.jhu.edu/book/42991>, očitavanje 14. 02. 2021.

⁷ M. Blagojević, *Istina je istjerana iz domaćih sudnica*, dostupno na: <https://analiziraj.ba/sudija-milan-blagojevic-istina-je-istjerana-iz-domacih-sudnica>, M. Blagojević, *Resetovanje našeg pravosuđa*, dostupno na: <https://www.oslobodjenje.ba/dosjei/kolumne/resetovanje-naseg-pravosuda-613138>, očitavanje 06. 03. 2021.

⁸ Dž. Halimović, *Političari u BiH imuni na kazne za korupciju*. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/bosna-i-hercegovina-politika-politicari-korupcija/29056729.html>, očitavanje 21. 02. 2021.

⁹ Deutsche Welle, *Uzaludni milijuni za reformu pravosuđa u BiH*, dostupno na: <https://www.dw.com/hr/uzaludni-milijuni-za-reformu-pravosu%C4%91a-u-bih/a-49007847>, očitavanje 01. 03. 2021, *Nedodirljivi visokopozicionirani*, dostupno na: <https://www.dw.com/bs/nedodirljivi-visokopozicionirani/a-6111534>, očitavanje 02. 03. 2021. Dž. Halimović, *Afere i presude u BiH: Političari kao "bijeli medvjedi"*, dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/afere-i-presude-u-bih-politicari-kao-bijeli-medvjedi/24967349.html>, očitavanje 02. 03. 2021; tekst pod autorskim inicijalima M. M, *Političari i pravosuđe: Mnogi hapšeni, rijetki osuđeni, još rjeđe*

tekstovima pročitali sudske odluke u predmetima koji su se vodili protiv osoba koje su kao primjer pobrojane u tekstu, odnosno da su upoznati sa razlozima donošenja tih odluka, iako o njima iznose veoma ozbiljne i negativne zaključke. Tačno je da se vode krivični postupci protiv određenih nosilaca pravosudnih funkcija zbog koruptivnih krivičnih djela, ali ti postupci nemaju nikakve veze sa predmetima koji su vođeni protiv *političara za korupciju*, te se cjelokupno pravosuđe poistovjećuje upravo sa nosiocima pravosudnih funkcija protiv kojih se vode krivični postupci. S tim u vezi se postavlja pitanje i da li su nosioci pravosudnih funkcija svjesni značaja vlastitih odluka, naročito u koruptivnim predmetima, koji generalno dugo traju. Iako, naravno, nezavisnost pravosuđa podrazumijeva da odluke i rad suda budu zavisni samo od zakona i da načelo legaliteta ničim ne smije biti ugroženo, ne može se zaobići činjenica da je pravosuđu važan i legitimitet koji daje javnost.

S tim u vezi se nameće pitanje koliko i kako daleko pravosuđe može i mora ići u objašnjavanju svojih odluka široj javnosti putem medija kako bi legitimiralo vlastito odlučivanje i suđenja. Uobičajen je, i vjerovatno jedini ispravan stav, da se presude mogu i trebaju obrazlagati samo u tekstu presude. Konkretno i, čini se izvodiv, prijedlog bi bilo objavljivanje sažetaka presuda. Napominjem da su presude važnijim predmetima često u obimu od više desetina stranica i zbog toga su iz perspektive novinara i javnosti *neupotrebljive*. Sažeci presuda bi mogli poslužiti i za direktno komuniciranje sa javnošću kakvo preporučuje i Konsultativno vijeće evropskih sudija (CCJE)¹⁰. Dalje, u Bosni i Hercegovini je sistematizovanjem pozicije službenika za odnose sa javnošću u gotovo svim većim sudovima i tužilaštvima sigurno napravljen određen korak naprijed ka profesionalnijem i organizovanijem odnosu pravosuđa i medija. Međutim, ono što javnost, a naročito novinari, često zamjeraju ovim službenicima jeste šturost i jednoobraznost informacija i saopštenja koja plasiraju. Oprezan pristup službenika za odnose sa javnošću je razumljiv s obzirom na osjetljivost tema i njihovu poziciju koja se često shvata samo kao neka vrsta brane između medija, odnosno javnosti i nosilaca pravosudnih funkcija, a naročito rukovodilaca pravosudnih institucija.

Nosioci pravosudnih funkcija ne smiju, međutim, zanemariti da u okviru etičkih principa, nepristrasnost i integritet sudije podrazumijeva i postupanje kojim se odražava, unapređuje i afirmiše povjerenje javnosti u nepristrasnost i integritet pravosuđa¹¹. Kratki sažeci presuda, kao i saopštenja za javnost u kojima bi se sumirali razlozi donošenja presude značajno bi doprinijeli unapređenju povjerenja javnosti u nepristrasnost i integritet pravosuđa. Objavljivanjem na web stranicama sudova omogućio bi se pristup, ne samo u vrijeme objavljivanja odluke. Ukoliko se prihvati kao imperativ dužnost da se vrati povjerenje građana u pravosuđe, iluzorno je očekivati da će tu dužnost neko drugi ispuniti. Krajnje je vrijeme da se iskoriste postojeći resursi, te da se osmisli i primijeni prihvatljiv modalitet rada službenika za odnose sa javnošću u pravosuđu. Eventualno treba razmišljati i o nadzoru njihovog rada od strane predsjednika (posebno krivičnih) odjeljenja, kako bi se kroz transparentniji rad institucija i proaktivniji pristup medijima javnost na adekvatan način upoznala sa sudskim odlukama.

---

robijali; ko je apsolutni šampion „nevinosti“, dostupno na: <https://www.faktor.ba/vijest/politicari-i-pravosude-mnogi-hapseni-rijetki-osudeni-jos-rjede-robijali-ko-je-apsolutni-sampion-nevinosti/100452>, očitavanje 02. 03. 2021.

¹⁰ Mišljenje br 7 (2001) Konsultativnog vijeća evropskih sudija (CCJE). Dostupno pod: <https://rm.coe.int/16807481d9>, očitavanje 15. 02. 2021.

¹¹ Čl. 2 t. 1, čl. 4 t. 2 Kodeksa sudijske etike.

4. Krivično pravosuđe kao “najvidljivije”

Gledajući ukupan broj predmeta u sudovima u Bosni i Hercegovini, krivični predmeti su zastupljeni u malom procentu. Oni čine manje od 10% ukupnog broja neriješenih predmeta¹². Međutim, kada bi bilo moguće izmjeriti interes javnosti i zastupljenost u medijima, a posljedično i utjecaj na percepciju korupcije, čini se da bi taj odnos bio obrnuto proporcionalan procentu krivičnih predmeta. Iako se dešava da i predmeti, recimo iz oblasti radnih odnosa ili privrednog prava privuku pažnju javnosti, to je teško uporedivo čak i sa suđenjima za krivična djela koja su iz nadležnosti općinskih ili osnovnih sudova i čiji počinioci nisu ranije bili poznati javnosti. Ovo uključuje ne samo interesovanje za rezultat konačnog postupka već i različite procesne odluke. Pri tome su pod posebnom lupom odluke o određivanju pritvora. No u najvećem broju slučajeva se očekivanja javnosti i imperativne odredbe Zakona o krivičnom postupku ne podudaraju.

Naime, jedno od načela krivičnog postupka je da trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće nužno vrijeme. Dalje, postoje različite mjere koje se mogu preduzeti prema osumnjičenom odnosno optuženom za osiguranje njegove prisutnosti i za uspješno vođenje krivičnog postupka i to od poziva kao najblaže do pritvora kao najoštrije mjere. Pri tome relevantne zakonske odredbe eksplicitno zahtijevaju da se ne primjenjuje teža mjera ako se ista svrha može postići blažom mjerom, te da se mjere ukidaju i po službenoj dužnosti odmah kad prestanu razlozi zbog kojih su određene ili da se zamijene drugom blažom mjerom kad za to nastupe uslovi¹³. Međutim, rijetke su odluke kojima se odbija određivanje ili produženje pritvora koje u javnosti nisu negativno komentarisane i često se tome posveti veća pažnja nego meritornim odlukama¹⁴.

Uz sve to sud, tužilac i drugi organi koji učestvuju u postupku dužni su s jednakom pažnjom da ispituju i utvrđuju kako činjenice koje terete osumnjičenog, odnosno optuženog, tako i one koje mu idu u korist¹⁵. Pridržavajući se ove, za pravičnost postupka važne odredbe, sudije i tužioc se često izlažu opasnosti da njihovo djelovanje bude ocijenjeno kao pristrasno, odnosno u korist optuženog. Pored toga, sa razvojem tehnike i širokom dostupnošću uređaja za audio i vizuelno snimanje, kako različitim državnim službama, tako i pojedincima u javnosti, se sve češće pojavljuju snimci¹⁶ koji ukazuju na moguće izvršenje krivičnog djela. Ne ulazeći ovdje u razmatranje složenog pitanja odnosa prava na privatnost i javnog interesa neophodno je podsjetiti da su odredbe Zakona o krivičnom postupku kada se radi o zakonitosti dokaza i njihovoj upotrebi stroge i nisu podložne širim tumačenjima. Tako sud ne smije zasnivati svoju odluku na

¹² *Godišnji izvještaj VSTV za 2019. godinu*, s. 104, dostupno na: [Microsoft Word - lektorisano - GI 2019_29.4.2020.docx \(pravosudje.ba\)](#), očitavanje 15. 02. 2021.

¹³ Čl. 137-145 Zakona o krivičnom postupku F BiH, *Sl. nov. FBiH* 35/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14 i 74/20.

¹⁴ Građani se boje prijaviti korupciju, dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/gradjani-se-boje-prijaviti-korupciju/27573504.html>, očitavanje 02. 03. 2021.

¹⁵ Bilj 12, čl. 15.

¹⁶ Autor pod inicijalima E.G, Klix.ba u posjedu snimka na kojem Cvijanović govori o "kupovini" zastupnika, dostupno na: [Klix.ba u posjedu snimka na kojem Cvijanović govori o "kupovini" zastupnika](#), očitavanje 06. 03. 2021. Autor pod inicijalima I. P, Tužilaštvo KS provjerava snimak na kojem Asim Sarajlić navodno trguje glasovima, dostupno na: [Tužilaštvo KS provjerava snimak na kojem Asim Sarajlić navodno trguje glasovima \(klix.ba\)](#), očitavanje: 06. 03. 2021, redakcijski tekst, Tužilaštvo Kantona Sarajevo odlučilo: Huso Ćesir neće odgovarati zbog napada na fotografa Žurnala!, dostupno na: [Huso Ćesir neće odgovarati zbog napada na fotografa Žurnala! Žurnal - Jedina slobodna teritorija \(zurnal.info\)](#), očitavanje 06. 03. 2021.

slučajnim nalazima, dokazima koji su pribavljeni bitnim povredama ovog zakona, pa ni dokazima koji su dobijeni na osnovu ovih dokaza¹⁷.

Sve navedeno dovodi do situacija u kojima snimci učinjeni dostupnim javnosti na različite načine,¹⁸ a na osnovu kojih je formirano mišljenje da se očigledno radi o kriminalnom ponašanju, često ne mogu dovesti ni do pokretanja krivičnog postupka, a naročito ne do osuđujuće presude. Nezadovoljstvo i sumnje koje se javljaju u ovim slučajevima u javnosti su donekle razumljivi, naročito kada se ima u vidu da često izostaje javno obznanjeno stručno objašnjenje, kao i da se u određenim slučajevima konkretno snimci odnose na postupanje nosilaca pravosudnih funkcija. Nedostatak stručnog objašnjenja i nedovoljna informisanost u opisanim procesnim situacijama, kao i pri primjeni instituta materijalnog prava, uz zakašnjele reakcije pravosudnih organa, često su temelj na osnovu kojeg se stvara utisak da se pravosuđe u Bosni i Hercegovini ne bori protiv teških oblika kriminala i korupcije. Ovakve zaključke prihvataju i međunarodni pravni eksperti u svojim izvještajima, kojima se u javnosti pridaje velik značaj¹⁹.

Ponašanje sudija u sudu i van suda svakodnevno posmatraju stranake, branioci i kolege. Ono je podložno primjedbama javnosti i odražava se na percepciju javnosti o sposobnosti za obavljanje sudijske funkcije. Istovremeno su pojedinačni primjeri nedoličnog i neprimjerenog ponašanja nosilaca pravosudnih funkcija osnov za generaliziranje predodžbe koju javnost ima o sudijama i tužiocima. Negativna percepcija koju javnost zasniva na izolovanim primjerima neprofesionalnog i nedoličnog ponašanja sudija, ozbiljno dovodi u sumnju integritet cjelokupne pravosuđe zajednice. Da je riječ o izolovanim, pojedinačnim primjerima neprofesionalnog i nedoličnog ponašanja potvrđuju izvještaji o radu Ureda disciplinskog tužioca.²⁰

Jasno je da integritet sudija i dolično ponašanje koje iz njega proističe, podrazumijeva i suzdržanost sudija od svake aktivnosti, ponašanja i izražavanja koje može ugroziti obavljanje dužnosti. Suzdržanost predstavlja slobodno i voljno prihvatanje ograničenja koja sudiji nameće funkcija koju obavlja. Ukoliko se sagledaju veoma ozbiljne kritike koje dolaze na račun pravosuđa, sve činjenice na kojima se takve kritike temelje i zaključci o generalno izuzetno negativnoj percepciji javnosti, pa i stručne zajednice o stanju pravosuđa u Bosni i Hercegovini, nameće se ipak pitanje opravdanosti striktno sudijske suzdržanosti. Ona u kontekstu negativne javne percepcije može stvoriti dojam da se iza nje krije neprofesionalnost, nestručnost i neodgovornost. Sam naslov Trećeg godišnjeg izvještaja o odgovoru pravosuđa na korupciju:

¹⁷ Bilj 10, čl. 11 st. 2 i 3.

¹⁸ Npr. A. Avdić, Pogledajte video potkivanja: Ti ćeš meni sve dostaviti pa ću ja vidjeti sa Dalidom!, dostupno na: <https://zurnal.info/novost/22111/ti-ces-meni-sve-dostaviti-pa-cu-ja-vidjeti-sa-dalidom>, očitavanje 02. 03. 2021; redakcijski tekst na portal Istraga, Poslušajte kako Milan Tegeltija obećava imenovanja u pravosuđu: "Nek se prijavi za Gradišku i Prijedor, pa ćemo je kasnije prebaciti", dostupno na: <https://www.istraga.ba/poslusajte-kako-milan-tegeltija-obecava-imenovanja-u-pravosuđu-neka-se-prijavi-za-gradisku-i-prijedor-pa-ćemo-je-kasnije-prebaciti/>, očitavanje 03. 03. 2021.

¹⁹ Izvještaj stručnjaka o pitanjima vladavine prava u Bosni i Hercegovini od 05. 12. 2019, dostupno na: [PRIEBE Izvjestaj.pdf \(fcjp.ba\)](https://www.fcjp.ba/PRIEBE_Izvjestaj.pdf), očitavanje 10. 02. 2021.

²⁰ Usp npr. tekst autora pod inicijalima M. N, Za 15 godina u BiH je razriješeno dužnosti osmero sudija i četvero tužilaca, dostupno na: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/za-15-godina-u-bih-je-razrijeseno-duznosti-osmero-sudija-i-četvero-tuzilaca/190214070>, očitavanje 05. 03. 2021.

“Sindrom nekažnjivosti koji je OSCE predstavio u novembru 2020.godnie”²¹ ilustrira i percepciju koju, ne samo javnost, nego i dio stručne zajednice ima o pravosuđu u BiH.

Pored opisanih procesnih radnji i odluka u kojima sudije i tužioci slijedeći zakon često razočaraju javnost, usljed čega su predmetom neosnovanih javnih kritika²², javljaju se problemi kod primjene materijalnog prava, dokazivanja optužbe van razumne sumnje, umišljaja, primjene principa *in dubio pro reo*, ali i problemi koji se odnose na uspostavu procesne discipline u sudnici. Brojni su izvještaji u kojima se konstatuje da krivična suđenja predugo traju, uz ozbiljne kritike kojima se dovodi u pitanje sposobnost sudija da rukovode suđenjima, u kojima se dozvoljavaju brojne odgode ročišta, i to na duže vremenske periode između dva ročišta, bez primjene procesnih odredbi kojima se može osigurati prisustvo stranaka, branilaca, svjedoka i vještaka. Na osnovu ovakve slike u sudnici, *dobija se utisak da pojedine sudije ne žele ili da nisu u stanju uspostaviti vladavinu prava kada su suočeni s odlučnim protivljenjem osoba optuženih za teška krivična djela*²³. Iako iz citiranog dijela izvještaja nedvojbeno proističe da je riječ o pojedinim sudijama, navedeno je upravo pokazatelj i potvrda do koje mjere postupanje sudije kao pojedinca u tom trenutku istovremeno predstavlja i sliku pravosuđa kao cjeline. Iako u samoj osnovi postupanje sudije koji nestručno ili nespretno rukovodi glavnim pretresom na prvi pogled samo po sebi ne predstavlja ponašanje unutar suda kojim se narušava integritet pravosuđa, percepcija je javnosti da je integritet narušen, jer se dobija utisak da je *krivično suđenje fakultativno za optužene*. Međutim, ne smije se zanemariti ni činjenica da stroga formalnost procesnih pravila često ostavlja mogućnost strankama da odugovlače postupak. To u javnosti, usljed nedostatka stručnog pojašnjenja, može stvarati pogrešan utisak o doprinosu sudije ili o njegovoj odgovornosti, iako je faktički nema.

U praksi su poznate situacije u kojima stranke i branioci svjedoče o neprimjerenom ponašanju sudija u sudnicama, koje se uglavnom ogleda u neprimjerenom obraćanju strankama, odnosno nedostatku samokontrole u sudnici.²⁴ Ovo često ima karakter ozbiljnog incidenta, te predstavlja neprijatnost za učesnike u postupku. Primjetno je i da stranke i branioci takve postupke ne prijavljuju, već ih koriste kao argument u okviru žalbe na prvostepenu presudu. To ima za posljedicu ukidanje prvostepene presude, a u takvim slučajevima viši sud nalaže i da se ponovljeno suđenje održi pred izmijenjenim vijećem²⁵. Upravo se na primjeru ovakvih iskustava stranaka, branilaca, ali i građana i javnosti koja se zatekne u sudnici, stvara utisak o narušenom integritetu, ne samo sudije pojedinca, nego i institucije i pravosuđa kao cjeline. Sudije i tužioci

²¹ Treći godišnji izvještaj o odgovoru pravosuđa na korupciju: Sindrom nekažnjivosti, dostupno na: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/9/471006.pdf>, očitavanje 15. 02. 2021.

²² Usp. redakcijski tekst portal pod naslovom: Oglasio se sud: Izrečene zlonamjerne tvrdnje, donesene odluke zakonite, dostupno na: [OGLASIO SE SUD Izrečene zlonamjerne tvrdnje, DONESENE ODLUKE ZAKONITE - Grad Trebinje](#), očitavanje 05. 03. 2021.

²³ Bilj. 12, § 52.

²⁴ Npr. Odluka disciplinske komisije br. 04-02-9-2/2014 Sudija je proglašena disciplinski odgovornom za kršenje člana 56 t. 22 Zakona o VSTV BiH “*ponašanje u sudu i izvan suda koje šteti ugledu sudijske funkcije*” jer je kao postupajući sudija u predmetu, nakon otvaranja nastavka ročišta za glavnu raspravu otvorenog za javnost, od predstavnice nevladine organizacije koja je u svojstvu javnosti prisustvovala ročištu, zahtijevala informacije o razlozima podnošenja pritužbe VSTV BiH protiv tužene, te nakon što je ova odbila izjasniti se o razlozima podnošenja pritužbe protiv tužene, istoj naložila da napusti sudnicu ponavljajući više puta riječi “*izađite napolje*”, a po kojem nalogu tužene je predstavnicu nevladine organizacije postupila i izašla iz sudnice.

²⁵ Npr. Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine br. 09 0 K 024169 17 Kž 18 od 07. 11. 2017.

koji svjedoče nedoličnom ponašanju kolega u sudnicama i u prostorijama suda, uglavnom pokazuju suzdržanost. Ukoliko imamo u vidu da između integriteta pojedinca i institucije postoji neraskidiva veza, te da dignitet nije samo privilegija, nego ujedno i pravo i obaveza, postavlja se pitanje da li je opravdana suzdržanosti nosilaca pravosudnih funkcija, kojom se sudija pojedinac ne distancira adekvatno od ponašanja drugih kolega, već zanemaruje mogućnost proaktivnog uticaja na svoje profesionalno okruženje.

Također je notorna činjenica da je u tranzicijskom, postratnom periodu, određeni broj lica stekao u kratkom periodu značajna materijalno bogatstvo. Jasno je da ovaj fenomen izaziva nezadovoljstvo ogromne većine osiromašenih građana koji očekuju od pravosuđa da takvo ponašanje sankcioniše, te je na osnovu podnesenih krivičnih prijava formiran značajan broj predmeta. Međutim, istrage pokazuju da je u formalnom smislu *sve po zakonu* zbog toga što su zakoni i podzakonski akti doneseni tako da očigledno pogoduju određenim grupama i sigurno se radi o postupcima koje mogu povući političku ili moralnu, ali teško i krivičnu odgovornost.²⁶

Sam Kodeks sudijske etike koji u članu 4 promovira načelo integriteta sudija zahtijeva od sudije da se ponaša moralno, dostojanstveno i u skladu sa dignitetom funkcije koju obavlja. Integritet sudija neraskidivo je povezan sa načelima nezavisnosti i nepristrasnosti, te odgovornim, profesionalnim, stručnim i doličnim ponašanjem sudija i ujedno predstavlja nit poveznicu svih ovih načela, privilegija, prava i obaveza. U cilju zaštite integriteta sudija, te cjelovitosti koju integritet predstavlja, potrebno je više individualnog zalaganja, odgovornosti i primjene viših etičkih standarda da bi se postigle promjene, do kojih teško da će doći ukoliko sudije ne pokažu javno uvjerenje u vlastiti integritet, nezavisnost i nepristrasnost.

5. Zaključak

Ne može se poreći činjenica da je odnos između pravosuđa i društva uzajamno uslovljen. Sigurno je, na jednoj strani, da od integriteta i nezavisnog postupanja pravosuđa zavisi ugled pravosuđa u javnosti. Na drugoj strani i društvo utječe na pravosuđe, bilo na sasvim konkretan način, davanjem ili uskraćivanjem saradnje i podrške, bilo manje očiglednim utjecajem na nosioce pravosudnih funkcija u smislu njihovog ličnog osjećanja svrhe i uloge u društvu. Napori koje pravosuđe mora uložiti radi podizanja ugleda ne smiju ugroziti princip nezavisnosti, odnosno zavisnosti isključivo od zakona.

Suđenja i istrage kroz medije, okrivljanje povjerljivih podataka, pretvaranje priloga iz sudnica u *reality show*, a naročito donošenje odluka za koje se sa velikom vjerovatnoćom može pretpostaviti da će ih javno mnijenje podržati, ali koje nisu u potpunosti u skladu sa zakonom, sigurno nisu prihvatljivi. Međutim, osim stalne demonstracije integriteta i nezavisnosti, potrebno je učiniti i niz koraka da se navedeno pokaže i da se približi javnosti.

Iako treba imati na umu da između izvještaja koji se zasnivaju na subjektivnim indikatorima o

²⁶ Usp. npr. A. Đugum, Moralni sunovrat političara u BiH, dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/bosna-i-hercegovina-politicari-korupcija-moral/28851571.html>, očitavanje 04. 03. 2021; tekst pod naslovom Preporuke: Zakon u interesu političara, dostupno na: <https://bhdani.oslobodjenje.ba/bhdani/arhiva/zakon-u-interesu-politicara>, očitavanje 05. 02. 2021. D. Maksimović, 15 godina od tajkunske privatizacije u BiH, dostupno na: <https://www.dw.com/bs/15-godina-od-tajkunske-privatizacije-u-bih/a-17044174>, očitavanje 05. 03. 2021.

stepenu korupcije i stvarnog stanja može postojati određena diskrepanca, ovakvi izvještaji se ne mogu zanemariti i trebaju biti predmetom analize i diskusije unutar pravosudne zajednice. Neophodno je pobliže identificirati razloge nezadovoljstva.

Ne treba štediti napore da se javnost educira u pogledu osnova funkcionisanja pravosuđa i zakonskih principa, naročito krivičnog postupka i krivičnog materijalnog prava. Ovo treba uraditi na razumljiv i prihvatljiv način, bez arogantnog odnosa prema publici, ali sa ciljem očuvanja digniteta pravosuđa. Kod preuzimanja vodeće ulogu u obavljanju ovog zadatka treba svakako cijeliti rad i ulogu službenika za odnose sa javnošću, ali i imati u vidu i gore pomenuta ograničenja njihove funkcije. Treba imati na umu da je uvijek je prisutna opasnost stvaranja utiska pristrasnosti kojoj se ne samo postupajući sudija, već i predsjednik suda izlaže kroz indirektno ili direktno komentare konkretnog predmeta. Slično važi i za Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine koje se nekoliko puta odazvalo²⁷ pozivu da *opravda* postupanje sudije ili tužioca, ali tako da je u izvjesnom smislu i prejudiciralo ishod potencijalnog postupka utvrđivanja disciplinske odgovornosti.

Objavljivanjem kratkih i razumljivih sažetaka presuda, kao i saopštenja za javnost u kojima bi se iznijeli razumljivi razlozi za donošenje presude, značajno bi se doprinijelo unapređenju povjerenja javnosti u nepristrasnost i integritet sudija. U cilju edukacije i adekvatnog obavještavanja javnosti, izvještaje o radu koji se sada svode na brojeve koji nisu interesantni, potrebno je obogatiti analitičkim podacima, ocjenom i analizom koja obuhvata i narativni dio. On bi kvalitetnije i potpunije predstavio rada i rezultatima rada pravosuđa.

Neophodno je uspostaviti strateški pristup planiranju odnosa sa javnošću koji doprinosi transparentnosti u svakodnevnom radu i koji je usmjeren na afirmiranje povjerenja javnosti u integritet pravosuđa. U okviru njega bi bila obuhvaćena i edukaciju službenika za odnose sa javnošću i nosilaca pravosudnih funkcija, naročito njihovih rukovodilaca. U tom pogledu posebna pažnja se treba posvetiti i načinu korištenja društvenih mreža koje su postale novi način individualne i institucionalne komunikacije.²⁸

Čini se da na udruženjima sudija i tužilaca ostaje veliki dio posla, te se ne treba zanemariti ni organizacija tematskih konferencija, okruglih stolova i radionica na kojima bi aktivno učešće imali nosioci pravosudnih funkcija i novinari, naročito oni koji se bave istraživačkim novinarstvom.

²⁷ Saopštenje za javnost Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine od 23. 05. 2019. i 04. 06. 2020. Dostupno na: [Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH | pravosudje.ba](https://www.pravosudje.ba), očitavanje: 05. 03. 2021.

²⁸ [Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH - Home | Facebook](#)

Teze i preporuke:

- Značaj izvještaja nevladinih organizacija i drugih izvještaja o stepenu korupcije ne može se minimizirati. Potrebno je podizati svijest da su subjektivni indikatori o stepenu korupcije dominantni. Međutim, objektivni i provjerljivi podaci ne daju ništa realniju sliku.
- Novinarsko pojednostavljivanje složenih pravnih pitanja i sklonost senzacionalističkom izvještavanju o radu pravosuđa rezultira stvaranjem negativne slike o pravosuđu. U njenom centru su nosioci pravosudnih funkcija ili drugi pravници, za koje je poznato da prema radu pravosuđa imaju negativan stav i krajnje kritički odnos.
- Kratki i razumljivi sažeci presuda kao i saopštenja za javnost bez klišeiziranih formulacija u kojima bi se iznijeli razumljivi razlozi za donošenja presude, značajno bi doprinijeli unapređenju povjerenja javnosti u nepristrasnost i integritet pravosuđa.
- Potrebno je osmisлити primijenljiv i prihvatljiv model rada službenika za odnose sa javnošću u pravosuđu, eventualno uz nadzor njihovog rada putem predsjednika (krivičnih) odjeljenja, kako bi se javnost na adekvatan način upoznala sa sudskim odlukama.
- Neophodno je uspostaviti strateški pristup planiranju odnosa sa javnošću koji doprinosi transparentnosti u svakodnevnom radu i koji je usmjeren ka afirmiranju povjerenja javnosti u integritet pravosuđa. U okviru njega bi bila obuhvaćena i edukacija službenika za odnose sa javnošću i nosilaca pravosudnih funkcija, naročito rukovodilaca istih.
- Teško je očekivati promjene ukoliko sudije ne pokažu javno uvjerenje u vlastiti integritet, nezavisnost i nepristrasnost. U cilju zaštite integriteta sudija, te cjelovitosti koju integritet predstavlja, potrebno je afirmisati individualno zalaganje, odgovornost i primjenu viših etičkih standarda.
- Nedostatak stručnog objašnjenja i nedovoljna informisanost o toku krivičnog postupka, stroge formalne procesne odredbe koje se odnose na zakonitost pribavljenih dokaza i mogućnost njihovog korištenja u krivičnom postupku, uz šture informacije i zakašnjele reakcije pravosudnih organa, predstavljaju temelj na osnovu kojeg se stvara slika da se pravosuđe u Bosni i Hercegovini ne bori protiv teških oblika kriminala i korupcije. Ovakve zaključke prihvataju i međunarodni pravni eksperti u svojim izvještajima, kojima se u javnosti pridaje velik značaj.
- Pojedinačni i izolovani primjeri nedoličnog i neprimjerenog ponašanja nosilaca pravosudnih funkcija osnov su za generaliziranje predodžbe koju javnost ima o sudijama i tužiocima. Negativna percepcija koju javnost zasniva na izolovanim primjerima neprofesionalnog i nedoličnog ponašanja sudija, ozbiljno dovodi u sumnju integritet cjelokupne pravosude zajednice.
- Upitna je opravdanost sudijske suzdržanosti, koja u situaciji izrazito negativne javne percepcije stvara utisak da se iza nje krije neprofesionalnost, nestručnost i neodgovornost. Između integriteta pojedinca i institucije postoji neraskidiva veza. Dignitet sudije nije samo privilegija, nego pravo i obaveza. Neopravdana je jasno profilirana suzdržanost nosilaca pravosudnih funkcija u pogledu reakcija i distinkcija

prema devijantnom ponašanju drugih kolega. Preporučuje se proaktivan uticaj na vlastito profesionalno okruženje.